К.: ВПЦ «Київ. університет», 2012. – Вип.38. – С.478–483. 8. *Steffens D.* Von "Aquajogging" bis "Zickenalarm". Neuer Wortschatz im Deutschen seit den 90er Jahren im Spiegel des ersten größeren Neologismenwörterbuches / Doris Steffens // Der Sprachdienst. – 2007. Jg.51. – №4. – S. 146–159.

ІНТЕРНЕТ ДЖЕРЕЛА

1.http://www.lingvo.ua/.10.http://de.wikipedia.org/.11.http://www.duden.de/.2.http://www.webaholic.info/.13.http://www.navihator.net/news/view/id/702.14.http://podrobnosti.ua/podrobnosti/2008/11/09/565207.html.3.http://osvita.ua/languages/article/5684/.4.http://www.vds-ev.de/ag-denglisch-thema.17. google.de\ua

Кісьміна К.О., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

МОВНІ ЗАСОБИ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТУ КОМІЧНОГО В СКЕТЧІ

Стаття фокусує увагу на такому виді комічного дискурсу як скетч у французькому мовному просторі. У дослідженні подано огляд мовних засобів у скетчах Р. Дево та особливості їх використання для досягнення комічного ефекту.

Ключові слова: *гра слів, скетч, комічне, алітерація, асонанс, епанафора, гомеотелевт, антанаклаза.*

В статье сфокусировано внимание на таком виде комического дискурса, как скетч во французском языковом пространстве. В исследовании представлен обзор языковых средств в скетчах Р. Дево и особенности их использования для достижения комического эффекта.

Ключевые слова*: игра слов, комическое, аллитерация, ассонанс, анадиплозис, гомеотелевтон, антанаклаза.*

The article deals with such a phenomena as sketch in French language. The study provides an overview of linguistic means in sketches of R. Devos and its usage for the comic effect.

Key words*: word game, comic, alliteration, assonance, anadiplosis, homeoteleuton, antanaclasis.*

Актуальність і наукова новизна дослідження. Актуальність дослідження зумовлено зростаючим інтересом мовознавців до різних форм комічного, у тому числі такого поняття як скетч. Скетч як джерело творення гумору надає змогу дослідити різні функції, форми та лінгвістичні аспекти комічного.

Метою роботи є з'ясування специфіки скетчу як форми комічного дискурсу, дослідження мовних засобів, за допомогою яких створюється комічний ефект.

Об'єктом дослідження є комічний дискурс у французьких скетчах.

Предметом дослідження виступають гра слів, алітерація, асонанс, омоніми, пароніми, епанафора, гомеотелевт, антанаклаза в текстах Р. Дево.

Матеріалом слугували обрані скетчі Раймона Дево.

Історія комічного монологу розпочинається із усної народної традиції "професійних жартівників" середньовічної епохи [Madini 2008, 35]. Серед форм комічного дискурсу можна виділити такі: сатиричні оповідання та вірші, друковані комедії, скетчі, комікси, жарти, анекдоти, гумористичну рекламу, дотепні висловлювання, гумористичні ток-шоу, інтерв'ю, кінокомедії, сіткоми тощо.

У лексикографічних джерелах скетч фіксується, як коротка сценка, зазвичай комічна. Скетчі виконуються обмеженою кількістю акторів [Le Robert 2008, 1192]. Отже скетч є коротким за своєю формою, чим відрізняється від звичайного спектаклю. Актор, який грає на сцені, використовує такі стратегії, що викликають сміх у глядачів, його виступ відбувається із особливим виконанням гумористичних скетчів.

Що стосується плану вираження скетчів, то існують дві його головні форми: 1. Гуморист говорить від свого імені безпосередньо з публікою; 2. Гуморист грає персонажа чи кількох персонажів, які мають своє життя, психологію та особисті якості.

Скетчі Раймона Дево якнайкраще представляють поєднання різних форм комічного дискурсу, таких як мінідіалоги, жарти, розмірковування, анекдоти, що одночасно є усним і письмовим типом дискурсу комічного. Твори Р. Дево театралізовані, близькі до короткої оповіді та поетичності, тому текстова організація скетчу основується на вербальних відношеннях, адже головними персонажами Дево є саме слова.

Структура скетчу наративна, але гра слів може відбуватися залежно від розвитку подій, не лише як окремий гумористичний елемент, але й як організуючий принцип. Скетчі характеризуються широким вживанням гри слів. У словниках можна знайти такі визначення поняття «гра»: *activité physique ou mentale qui n'a pas d'autre but que le plaisir qu'elle procure* [Le Robert 2008, 707], *activité ludique mais pratiquée dans un but lucratif, soumis à des règles*. У цих визначеннях можна побачити такі головні характеристики: гра – це діяльність, що відбувається за певними правилами. Однак, у філософському сенсі, гра – поняття набагато більш широке, ніж воно

постає у сучасних тлумачних словниках. Безумовно, гра присутня в житті людини постійно, незважаючи на її вік, стать та соціальне положення. Мовна гра представляє собою діяльність, що відбувається за певними встановленими правилами, а також діяльність креаційну, трансформуючу, що виникає поза нормами та законами. Безсумнівним є те, що гра характеризує сутність самої людини. Мовна гра – це елементом культури. Цікавою є теорія гри швейцарського дослідника Ж. Піаже про такий критерій гри, як уникнення конфліктів. Ці конфлікти виникають через зіткнення індивідуальної свободи і необхідністю підпорядковуватися, а в реальному житті можуть бути вирішені лише шляхом підкорення, бунту або співпраці. У грі «я» отримує реванш шляхом ліквідації проблеми, або в результаті того, що рішення стає прийнятним.

На відміну від будь-якої гри, причина виникнення комічного, як правило, залежить від індивідуального сприйняття. У мовній грі гумор спирається на словниковий запас та культурну освіченість кожної людини. Більшість теорій пояснює причину виникнення комічного ефекту невідповідністю очікуваного та реального результату. Зазвичай, комічний ефект виникає в результаті свідомого співставлення тексту і підтексту, позитивного твердження та негативного дорозуміння [Смущинська 2000, 4]. У нашому дослідженні ми розглянемо мовну гру, яка виявлється в омонімії, паронімії, анафорах, асонансах, алітераціях, епанафорах, гомеотелевтах та антанаклазах.

У статті ми б хотіли виділити скетчі Раймона Дево, якого вважають послідовником Шарля Кло та Альфонса Але, його артистичну направленість визначають як "простосердний та щирий персонаж" [Madini 2008, 59]. У скетчах Р. Дево ми розглянули кілька стилістичних прийомів, приміром алітерацію та асонанс. Алітерація це повторення в одному і тому самому висловлюванні (фразі, вірші) приголосних, близьких за звучанням приголосних фонем або групи приголосних [Smouchtchynska 2010, 74]. Наприклад: *"**D**ieu **s**eul le **s**ait! **D**evos **s**uper-**s**tar!"*. "La chute ascensionnelle" [Devos 1992, 74].

Асонанс – це гра голосних звуків, які повторюються в одній фразі. У скетчі Caen [Devos 1991,40] є такі **асонанси**, які у деяких випадках **омонімічні**:

- *Pour **Caen** !*
- *Comment voulez-vous que je vous dise **quand**, si je ne sais pas où?*
- *Comment ? Vous ne savez pas où est **Caen** ?...*
- *Prenez le **car**.*

*- Il part **quand**?*

*- Il part au **quart**.*

*- !!! ... Mais (regardant sa montre)... le **quart** est passé !*

*- Ah ! Si le **car** est passé, vous l'avez raté.*

У скетчі "Le mille-feuille" [Devos 1992, 68]: *...je n'ai fait que parler de la **faim**...la **faim**...la **faim**...Si bien qu'à la **fin**, j'ai été pris d'une telle fringale...*

Наведемо приклад **алітерації** "ch" та **асонансу** "oi(y)", у скетчі "Savoir-choir [Devos 1992, 112]: *Un s**oi**r j'ai vu un **ch**at **choi**r sur un **ch**ien, (...) Le perroquet avait vu **choi**r un mou**choi**r d'un sé**choi**r...C'était le mou**choi**r de s**oi**e du père **Choi**r qui sé**ch**ait...v**oy**ant le mou**choi**r **choi**r,avait **ch**u d'où il était per**ch**é...*

Часто використання асонансів та алітерації зустрічається із вживанням **паронімів**:

***Chois** comme ce **mouchoir** de **soie**...mon **chou**.* "Savoir-choir" [Devos 1992, 112]

*(...) les mets appelant les **mots** et les **mots** les **mets**...* "Alimenter la conversation [Devos 1992, 66]:

*"Ralliez-vous à ma **carotte** rouge!"(...) Il y en avait qui avaient entendu: "Ralliez-vous à ma **calotte** rouge!" Alors: "A bas la **calotte**!" Il y en a même un qui entendu: "A bas la **culotte**!".* "Le vent de la révolte" [Devos 1992, 164]

*- S'il a dit: "Tiens!Voilà **Truc**", c'est parce qu'il se souvenait pas du nom du **Turc*** [Devos 1991, 133].

*Je préférais manger **t**rois **t**iers en en**t**ier!...On ne **p**eut **p**as manger un **p**are**il** mille-feu**ill**e...**P**ense à ceux qui ont **fai**m, homme de **p**eu de **foi**s...**P**our ta **p**énitence, tu me co**p**ieras cent **foi**s le mot **fai**m...* "Le mille-feuille" [Devos 1992, 68]

Також Дево широко використовує одну з улюблених фігур давньогрецького філософа Горгія – гомеотелевт. Рівність відмінків, або гомеотелевт – це подібність закінчень чи омофонія флексій різних слів [Smouchtchynska 2010, 81]. У наступному прикладі ми проілюструємо використання **гомеотелевтів** та **асонансів**:

*Et un ange qui a **chu** est **déchu**!!.* "Un ange passe"[Devos 1992, 77].

*"j'**ent**e**n**ds, je dis "j'**oi**s", les g**en**s vont p**en**ser que ce que j'**ent**e**n**ds est j**oy**eux... alors que ce que j'**ent**e**n**ds... J'**oi**s... Tu **oi**s... Tu **oi**s mon chien qui ab**oi**e le s**oi**r au fond des b**oi**s ? Il **oi**t...**Oy**ons-nous ? Vous **oy**ez... Ils **oi**ent. C'est bête ! L'**oi**e **oi**t. Elle **oi**t, l'oie ! Ce que nous **oy**ons, l'**oi**e l'**oi**t-elle ?Si au lieu de dire "oreille" on dit "l'**ouï**e", alors : l'**ouï**e de l'**oi**e a **ouï**. Pour peu que l'**oi**e appartienne à L**oui**s : "L'**ouï**e de l'**oi**e de L**oui**s a **ouï**".*

*"Ah **oui** ? Et qu'a **ouï** l'**ouï**e de l'**oi**e de L**oui**s?" "Elle a **ouï** ce que toute **oie oit**..."*"*Et qu'**oit** toute **oie**?" "Toute **oie oit**, quand mon chien ab**oi**e le s**oi**r au fond des b**oi**s, toute **oie oi**t : **oua**h! **oua**h! Qu'elle **oi**t, l'**oi**e!".* "Ouï dire" [Devos 1992, 62].

Епанафора – це повторення слова чи групи слів, від однієї фрази до іншої, що дозволяє логічно і краще їх поєднати [Smouchtchynska 2010, 117]. Приміром, у скетчі "Le petit poussin" [Devos 1992, 64] повторюються такі слова: ***Les coqs**, eux, ne pondent pas d'oeufs! / Quoiqu'il n'y ait pas de poules **sans eux** !(oeufs) / **Sans eux**... **les coqs**! / Comme il n'y a pas de **coqs sans elles**...(ailes) / **Sans elles**, les poules!*

Аналізуючи скетчі Дево, неможливо оминути таке явище як **римування**, де також використовуються **пароніми**. Проілюструємо це на прикладі зі скетчу "Le pot de grès" [Devos 1991, 19]: *Malgré que ce **grès** m'**agrée**, / Je vous saurais **gré** / D'échanger ce **grès** / Contre un autre pot / Plus à son **gré**.* Тут рима вживається для створення комічного ефекту, також можна побачити інтертекстуальність, адже у Лафонтена існує подібна байка – "Горщик та Казан" ("Le pot de terre et le pot de fer"). Прикладом **омонімів** може слугувати такий уривок цього скетчу: *On choit où l'on peut, on n'a pas le choix* "Savoir-choir" [Devos 1992, 112]. Скетч під назвою "Bric-à-brac" [Devos 1991, 68] також насичений омонімами:

*– C'est qu'il en faut du pin pour faire les planches ! / Et le **boulot,** ça se paye! / – Le **boulot** ! Vous m'aviez dit qu'il n'y en avait pas! / – Il n'y a pas de **bouleau**, mais il y a du **pain** sur la planche! / – Bon alors ! pour le **pin**, c'est cuit!*

У скетчах Р. Дево використовується прийом **антанаклази,** який базується на зіткненні прямого й переносного значень слова, яке в контексті повторюється два рази – перший раз у прямому значенні, другий – у переносному [Смущинська 2000, 4]. Наприклад, у скетчі "L'horoscope" [Devos 1991, 31], де слово "signe" використовується у значенні "дорожній знак" та "знак гороскопу": *un agent est arrivé (...) Vous n'avez pas vu mon **signe**?Prenez le journal (...) je ne vais pas regarder le **signe** de tout le monde!*

У скетчі "Les ombres d'antan" [Devos 1992, 91], антанаклаза виявляється у слові "bien", яке вживається спочатку як прислівник, а потім як іменник: *(...)au lieu de répondre "très **bien**", je réponds "très" et le **bien** qui me reste, je cours le deposer à ma banque!*

Каламбурна ситуація виникає у скетчі "Bric-à-brac" [Devos 1991, 68], де фігурує слово "brique", що перекладається з французької мови, як "цегла" та "мільйон" :

– *"Ça va me coûter combien?"*
– *"Quinze* ***briques****!".*

J'ai acheté des moules au marché... Je les ai remplis d'argile... et je les ai mis au four.

Quand j'ai vu le résultat... J'ai dit :

– *"Bon! ... Pour les* ***briques****, c'est cuit!"(...)*

–*"Mais des* ***briques****...c'est de l'argent! Quinze briques, quinze millions!"*

Отже, розглянуті нами мовні засоби у скетчах допомагають краще зрозуміти їхній вплив на створення комічного ефекту. Гра слів в усіх її виявах є невід'ємною частиною скетчів, адже завдяки різним стилістичним мовним прийомам відбувається гра між автором та читачем, адресатом та адресантом. Саме у процесі гри читач перебуває у постійному розумовому напруженні, декодуючи своєрідні мовні шаради, а в момент їхнього вирішення переживає стан емоційного піднесення, яке у нашому випадку має конкретне визначення – сміх.

1. *Смущинська І. В.* Суб'єктивна модальність риторико-стилістичного рівня художнього тексту [Електронний ресурс] // Вісник Запорізького державного університету: Збірник наукових статей. Філологічні науки. – №1 – Запоріжжя: ЗДУ, 2000. – 246 с. Режим доступу: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/785.pdf
2. *Smouchtchynska I.* Stylistique des figures: Les figures non-tropiques: manuel / I. Smouchtchynska. – Kiev: Logos, 2010. – 302 p. 3. *Devos R.* A plus d'un titre : [sketches inédits] / Raymond Devos. – P.: Presses Pocket, 1992. – 178 p. 4. *Devos R.* Sens dessus dessous / Raymond Devos. – P. : Stock, 1991. – 218 p. 7. *Le Robert micro* : dictionnaire d'apprentissage de la langue française / [réd. dir. par Alain Rey]. – P. : Le Robert, 2008. – 1506 p. 8.*Madini M.* Devos montreur de mots : discours comique et construction du sens / Mongi Madini. – Besançon : Presses universitaires de Franche-Comté, 2008. – 267p.

Клименко Л. В., к.філол.н., наук. співробітник,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ОБ'ЄКТИВАЦІЇ ЗАПАХІВ

У статті досліджено психолінгвістичні особливості вербалізації семантичного поля запахів у французькій мові. Робиться висновок про те, що об'єктивація запахів у мові є комбінацією символічних значень